

Ghelerter 1899
Murgeanu 1900
Tămaș 2012

- Leon Ghelerter, *Alcool și alcoolism*, Iași, 1899.
- G. Murgeanu, *Catehism Antialcoolic*, București, 1900.
- Oana Mihaela Tămaș, *Uzul și abuzul de alcool în România în context european la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX*, teză de doctorat, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, 2012.

Lucian Boia, *Primul Război Mondial. Controverse, paradoxuri, reinterpretări*, Editura Humanitas, București, 2014, 120 p.

Lucian Boia este cunoscut deopotrivă cercetătorilor specializați în istoria modernă și contemporană a României, cât și oamenilor de cultură din alte domenii, datorită disputelor pe care le-au suscitat operele lui. De exemplu, lucrarea intitulată *Istorie și mit în conștiința românească*, publicată în 1997 și reeditată în anii 2000, 2002, 2006, 2010 și 2011, căreia Ioan Arel Pop, actualmente rectorul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, i-a răspuns prin volumul *Istoria, adevărul și miturile*, apărut la Editura Enciclopedică, în același an, a constituit subiectul multor dezbateri privitoare la istoria românilor.

Între timp, fostul universitar bucureștean, a publicat și alte volume, opera lui însumând astăzi peste 25 de cărți. Între aparițiile de ultimă oră se numără și cea intitulată *Primul Război Mondial. Controverse, paradoxuri, reinterpretări*, publicată la Editura Humanitas în anul 2014. Apariția ei a fost condiționată, într-un fel, de comemorarea în intervalul 2014-2018 a centenarului primei conflagrații mondiale și se înscrie, alături de alte lucrări dedicate acestei teme, între cercetările în care se propun noi abordări privitoare la acest subiect, după cum mărturisește autorul însuși în cuvântul înainte al cărții (p. 5).

Lucrarea lui nu se dorește a fi un compendiu sau o enciclopedie a conflagrației, ci, mai degrabă, un eseu în care autorul încearcă reinterpretarea unor aspecte privitoare la „Marele Război”. El însuși spune, cu privire la scopul și forma lucrării următoarele:

„Ceea ce propun acum se înscrie în acest curent de reelaborare istoriografică. Nu este o istorie «completă», ci un comentariu: o suită de interpretări în jurul unor probleme-cheie” (p. 6).

După prezentarea unei scurte cronologii a evenimentului, autorul deschide primul din cele șase capitole cu o întrebare cheie și anume: „Trebuia neapărat să se întâmple?” La o primă vedere, el săvârșește o eroare metodologică, căci, așa cum este arhicunoscut mediului de specialitate, istoria nu se cercetează contrafactual. Lectura atentă a acestui capitol va arăta însă că, dincolo de titlul ce se dorește pompos și incendiar, și care, ca și alte elemente de eferescență metodologică, dacă le putem numi așa, definesc modul de a fi și de a scrie al autorului, el se dorește doar o scurtă incursiune în problematică, în cadrul căreia Lucian Boia prezintă

cauzele ce au dus la declanșarea tristului eveniment. Acest demers se leagă de însăși reușita investigației, căci, după cum remarcă istoricul:

„Modul în care izolăm și combinăm « cauzele » ține mai mult de privirea istoricului decât de mecanismul intim al istoriei. Istoricul tradițional vâna anecdota: cauzele mici (susceptibile de consecințe mari). Istoricul modern preferă, de departe, structurile complexe: cauzele mari” (p. 13).

Lucrarea prezintă apoi evoluția războiului, focalizându-se atât pe aspectele generale, cât și pe cele particulare. Pornind dinspre departe înspre aproape, istoricul analizează întâi modul în care a debutat războiul și, ulterior, a căpătat amploare, pentru ca, apoi, să se concentreze pe soarta României. Același lucru se întâmplă și în ceea ce privește finalitatea lui. Descrierea evenimentelor, realizată într-un mod concis și plăcut cititorului, pe alocuri cam superficială însă, este alternată de anumite analize. Bunăoară, după ce descrie debutul războiului și vorbește despre începutul lui din perspectiva cauzelor particulare, el are în vedere măsura în care dimensiunea expansionistă este o cauză a izbucnirii lui. Iată ce spune autorul:

„Scopurile mari de război, tentațiile imperialiste nu pot fi, desigur, scoase din ecuația conflictului mondial. E de presupus chiar ca Germania să le fi avut într-o măsură mai mare decât alții. Se simțea « înghesuită » pe continent, în timp ce concurenții săi (Rusia, Franța Marea Britanie, Statele Unite) își extinseseră imperiile fără încetare; mai mult chiar, se considera amenințată, în însăși existența ei, de tăvălugul slav spre est, iar spre vest de « latini » aliați eventual cu anglo-saxonii. Realitate a îngrădirii și a primejdiei sau « reprezentare » cel puțin exagerată? Ce importanță mai are? Încă o dată, nu realitățile, ci reprezentările conduc jocul. Oricum ar fi și oricât vor fi cântărit cauzele mari și reprezentările de tot felul, determinant a fost însă mecanismul concret al declanșării incendiului” (p. 46-47).

Deși își propune realizarea unui eseu cu privire la tema aleasă, Lucian Boia nu se poate dezbăra însă de vechea meteahnă a cercetătorului, oferind adesea cititorului trimiteri bibliografice, ce-i drept, uneori, la surse de mâna a doua, sau punându-i la dispoziție cifre și statistici.

Lucrarea lui are atât plusuri, cât și minusuri. Pe de-o parte, ea propune un alt fel de abordare și un limbaj al scrierii diferit de cel cu care cititorii au fost obișnuiți până acum. Istoricul alunecă însă uneori înspre interpretări forțate sau formulări de-a dreptul romantice și încearcă să impună ca teze anumite ipoteze ce nu sunt întru totul sustenabile.

Cu toate acestea, cartea lui merită citită căci, cei care vor dori să îl contrazică vor găsi în paginile ei suficiente motive în acest sens, cei care doresc o abordare cu iz beletristic nu vor fi nici ei dezamăgiți, iar istoricii vor găsi și ei, ascunse între rândurile sale informații pe care le pot dezvolta sau valorifica în scrierile lor.

Iuliu-Marius MORARIU*

* Masterand, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca; e-mail: morariu_iuliumarius@yahoo.com.